

posebno zato, ker naš živinorejec navadno bolj gleda na število repov, kakor pa na lepoto in dobroto živine in blaga, katero se od nje pridela in priredí.

Pri večih gospodarjih, ki štejejo po pet do deset in več molznih krav, nahaja se tudi pri nas navadno boljša živina in umetnejše krmenje; kaj pa z mlekom početi, pri tem vprašanji so pa navadno tudi večí naši živinorejci v zadregi, posebno tedaj, ako svojega posestva nimajo blizu večega mesta ali obljudenega kraja.

Ako pogledamo k večim mestom družih dežel, na priliko, na bližnjo Koroško, na gornje Štajarsko, gornje Avstrijsko ali bližino Dunaja itd., nahajamo tam hleva, v katerih stoji po 60, 80 do 200 molznih krav, vse enega plemena, vse bogate mleka, tako, da se odvažá dan za dnevom po več voz mleka v sosedna mesta, ali po železnici, ako je kraj bolj oddaljen; ali se pa izdeluje koj na mestu surovo maslo ali sir. — Tako je drugod; pri nas še čakamo takih izglednih mlekarij.

Po množini mleka ravna se pa tudi izdelovanje surovega masla.

Kdor le malo mleka prideluje, ne izdeluje iz njega ničesar, temveč porabi ali prodaja mleko, kakoršno prideluje.

Kdor prideluje nekaj več mleka — vsaj o gotovih čsih nekaj večá — navadno zmeša smetano v skledi. Ako se more nabrati več smetane, rabi se za izdelovanje surovega masla pri nas navadna pinja, po konci stoječa, v kateri se mede smetana z lesenim, navrtanim, na kolec nataknenim kolesom, katero se vzdiguje skoz smetano na vzgor in navzdol.

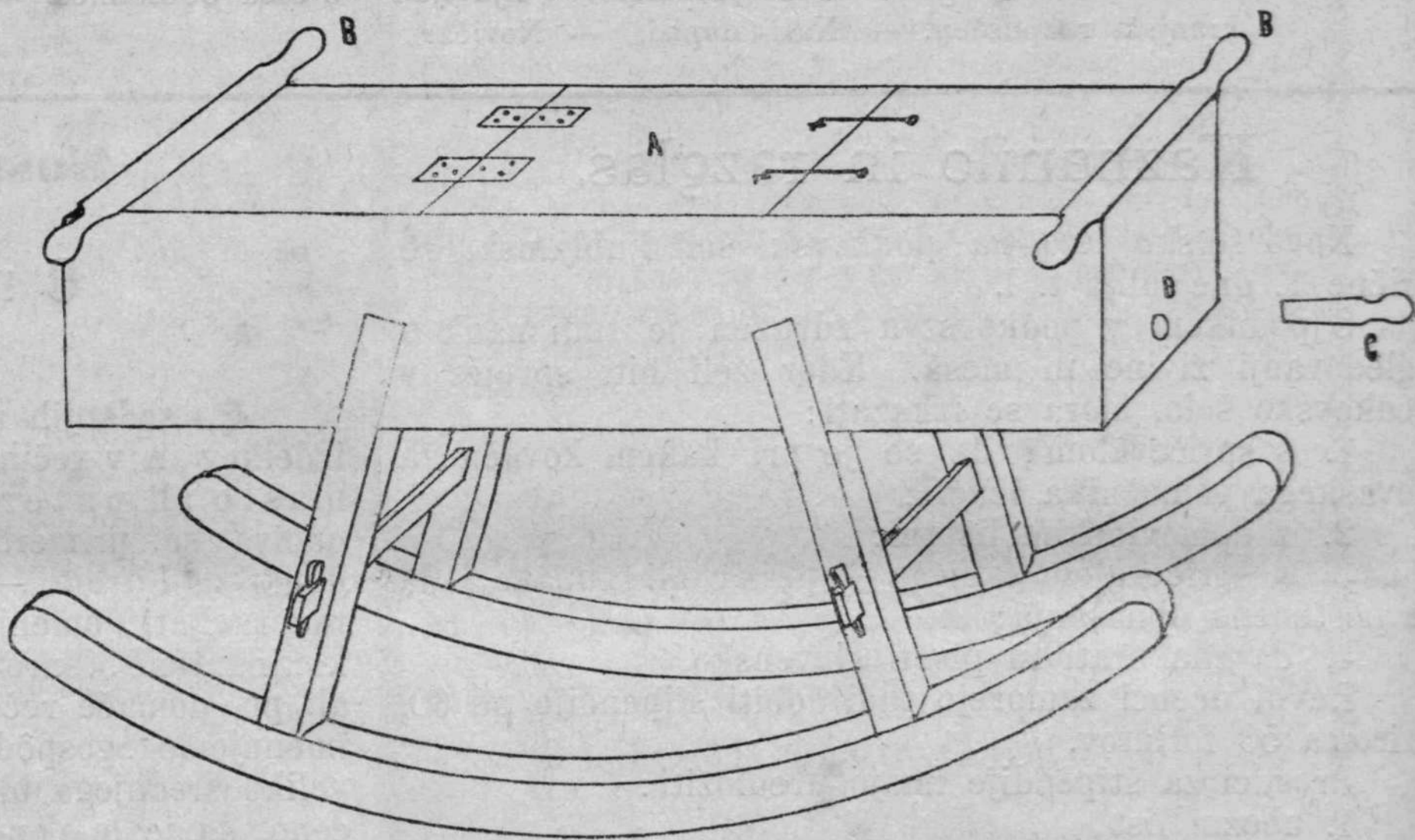
Kjer je večé gospodarstvo, so tudi pri nas navadni manji ali večí, krajši in dalji sodi ali putrihi, v katerih se, ležečih na kozi, smetana mede z lopatastim kolesom, katero se vrti sred sode, in katero se ročno obrača z vrtilom, privitim na os, ki štrlí skoz lukno, zavrtano na sredi sódove končnice. S tako pinjo (sodom) vmede se navadno rado in hitro, vendar se ji ugovarja troje: prvič se tik osi skoz luknjo sódove končnice poceja smetana, drugič je snaženje in sušenje, ako ne ravno zmiraj težavno, vsaj sitno, in konečno je delo pri večih sodih precéj vtrudljivo.

Tudi se iz one vrste sodov izdelano maslo težko pobira, mleko težko iztaka, pri katerih se ne more snemati vsa končnica; se ve da večih sodov zdaj uže ni, pri katerih bi se končnica ne snemala; kjer je pa tak naprava, je pa olajšano tudi snaženje.

Danes hočemo pa živinorejcem našim pokazati tudi v podobi narisano pinjo gugalnico po „W. Landw. Wochbl.“ posneto, po obrisu V. Flačk-ovem, katera pri nas ni navadna, ki pa ima vendar vsaj eno dobro lastnost malo vtrudljivega dela pri medenji, tako da je vredno pokazati jo našim bralcem, akoravno uže zdaj opominjamo, da bodemo v kratkem jim pokazali obrise še bolj popolnih, zdaj najbolj pohvaljenih pinj.

Pinja gugalnica tedaj je podolgast zaboj, stoječ na gredih, vdelenih na par krivin, podobnih tečajem zibelke, obrnjenih po dolžini zaboja.

Na vrhu zaboja v pokrovu izrezana so vrata, velikosti tretjine vse dolžine zabojeve. V zaboj dene se nekaj malih luknjastih deskic, katere se pritrdijo v stranice tako, da se pri gunganji va-nje zadeva smetana, ne



da bi bil njen tok popolnem zadržan, zatoraj morajo biti veliko ožje od vršine zabojeve. Ako dodamo zaboju na vsak konec še en držaj, da se prijema za-nj pri gunganji, in blizo dná ene končnice veho z zamaškom, da se odtaka skoz njo penjec — gotova je vsa pinja. — Pri snaženji odpre se pokrov, poberejo se iz zaboja deskice, in osnažena se mora vselej dobro posušiti.

(Dalje prihodnjič.)

## Gospodarske izkušnje.

### Obrezavanje mladega sadnega drevja.

V kmetijskem štajarskem listu „Der steierische Landbote“ imenovala se je večkrat ta napaka, da se mladnim sadnim drevescem ne pri presajanji in ne kasneje veje ne porezavajo, ko se vendar uže mnogo let najbolj skušeni sadjerejci držé izrezavanja vej pri presajanji, enako pa tu zasebniki in šolski zavodi pri njih naročena drevesca zmiraj prav zelo porezana dopošiljajo. — Znani naš rojak dr. Ipavec iz Šenčurja na južnem Štajarskem odločno nasprotuje temu postopanju in se pri tem opira na veliko skušenj, trdeč, da se prav pičlo obrezavanje vej ali celó popolno neobrezavanje veliko bolj priporoča. Vrhovne veje imajo se sicer odrezati, toda še le eno leto po presajanji. — Prednosti takega ravnanja so bajé sledeče:

Viša očesa zmiraj prej poganjajo memo nižih, tedaj se tudi korenine začnejo prej podrejati; velika množina redilne moči nahajajoče se v viših vejah ohrani se drevesu; drevo se manj rani, konec je gotovo, da po obrezavanji drugo leto ona očesa gotovo poganjajo, nad katerimi so se mladike odrezale, ko pa pri obrezavanji koj pri presajanji to ni gotovo. — Ta iz „O. L. W.“ posneta novica, katera zelo prekucne pri nas sploh sprejeto ravnanje pri presajanji sadnega drevja, je gotovo poskušnje vredna, in „Novice“ bodo rade priobčile vspehe takih poskušinj.

### Kaljen krompir nevarna piča.

Posebno v onih krajih, kjer se pridelava veliko krompirja, pitajo se ž njim enako prešiči, kakor tudi goved. Pa mnogokrat in tudi najnoveji čas pokazalo se je, da so krompirjeve kali hud strup. Živina, katera

tak krompir bodi-si kuhan ali surov, uživa, postane klavrna, ne mara jesti, noge so ji kakor otrpnjene, očesa so srpa in poskušnje so kazale, da so možgani s hrbtnim mozgom in gibalnicami vred skoraj otrpnjeni. Tako zastrupenje traja, ako se tudi nemudoma začnejo živini dajati krepčalna zdravila in dobra krma, nad osem dni. Varujte se, toraj živinorejci, take piče!

## Tehnično poročilo

### k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

#### *Prihodnji način gospodarstva.*

Kakor sem uže omenil, bode vsled znižanja Gruberjevega kanala upadla najviša voda pri državnem vodomeru blizo za 1.65 m., vsled poznejšega iztrebljenja Ljublanice pa bode znašalo to znižanje 2.50 in pozneje 2.0 metra, ko bode najviša voda, kakor je pričakovati, večja postala.

Zato stojimo tukaj pred nekakim prestankom, katerega dolgotrajnost je odvisna od podpore, ki jo bode dobilo podjetje od države.

A ne gledé na to, da se med tem časom en del močvirske zemlje ne bode izsušil, da se mu ne bode mogla šota izkopati, čeravno bode pozneje vžival vso dobroto izsušenja, ostane vendar še nekaj sveta, kateremu se spodnja zemlja sploh ne dá odkriti.

Zato razločujemo dvojni svet, namreč:

- a) zemljišča, na katerih se bode lahko na sedanji način dalje gospodarilo, ko bode spodnja zemlja odkrita;
- b) zemljišča, katerim se šota ne sme popolnem odstraniti, ne v imenovanem prestanku in tudi ne potem, ko bode vse ponižanje dovršeno; drugače bi prišle stare razmere nazaj, namreč povodenj bi vselej zopet nastopila.

Da se šota ne bode v taki meri izkopavala, mora biti skrb sl. odbora za obdelovanje močvirja, oziroma prihodnjega inženirja, kojemu bi se to nadzorovanje izročilo; tako izkopanje se mora tudi braniti z vsemi zakonitimi sredstvi.

Sedaj pa nastane vprašanje, kako naj se v prihodnje gospodari na svetu, katerega bode še pokrivala šota, da bodo tudi njegovi posestniki vživali blagoslov nameravanega izboljšanja?

Kakor je znano, mora se pred vsem skrbeti, da se šota ne bode popolnem posušila, da bode toraj podlaga njena vedno še nekoliko mokrote imela, kolikor je je neobhodno treba za rast cvetlic. Zato sem tudi stranskim odvodnim jarkom, kakor kažejo podolžni profili, odmeril le take globočine, da leži njih dno k večemu 1.5 pod prihodnjo kulturno zemljo, ki se bode vsled tega zamogla vedno še obdelovati. — Ta s šoto pokriti svet moral se bode pač porabiti in obdelovati kot travniki.

Drugemu, in sicer ne malemu delu zemljišča se tudi ne bode mogla šota popolnem izkopati, a spodnja zemlja se lahko doseže, če se naredé ne abnormalno globoki jarki. Tukaj je pač na mestu, da priporočamo Rimbau-ovo metodo.

Konečno leži spodnja zemlja nekaterih zemljišč tako visoko, da je le še malo nižja, kot prihodnja najvišja voda. Pri tacem svetu naj bi se sicer dovolilo, da se šota izkoplje, a zraven bi se moralo skrbeti, da se ti

kosovi zavarovajo pred povodnijo z dovolj širokimi nasipi, kateri imajo vdlane potrebne zatvornice. V ta namen naj bi se ustanovila društva, ki bi smela dovršiti nasipe in druga dela le po enotermem načrtu in z nadzorovanjem in kontrolo odbora za obdelovanje močvirja. Jasno pa je, da bi se taki nasipi smeli dovoliti in napraviti le na podlagi natančnih načrtov, v katerih bi se morala z mnogoštevilnim in natančnim vrtnjem izmeriti posebna globočina spodnje zemlje; tudi bi se moralo po potrebi skrbeti za ohranitev teh nasipov.

Kranjska kmetijska družba pa bode imela tu jako hvaležno nalogo, da bode namreč spodbudovala novo začeto gospodarstvo na močvirji in pomagala posestnikom s svetom in podukom.

#### *Ozemlje, ki se bode z vodo namakalo.*

Sedaj mi še ostaje, da po danem programu najdem ono ozemlje, ki bi se zamoglo v prihodnje na slučaj namakati z vodo posamesnih stranskih pritokov.

Ker je bil preiskavanju odmenjen le kratek čas, zato to prihodnje namakanje nima zanesljive podlage, namreč natančnega znanja množine najmanjših vod, ki so nam na razpolaganje ob času, ko je svet treba napajati, namreč meseca maja, junija, julija in avgusta. Množina vode, ki jo imamo na razpolaganje, zamore se namreč določiti še le po večletnem opazovanju in sicer z ozirom na tista leta, v katerih pače najmanj mokrote izpod neba. Čeravno pa nimamo zanesljivih rezultatov, podaje pa nam vendar ta spis potrebne pripomočke, da zamoremo vsaj reči, na katero stran naj se v prihodnje poizveduje, daje nam tudi potrebne migljeje, kako bi se najbolje varovale koristi posestnikov močvirja.

Menim, da je najbolje, obdržati pri pretresovanju te stvari zaradi preglednosti oni red, v katerem sem poprej popisaval poglobljenje posameznih stranskih pritokov.

#### *I. Ljubija.*

Od tega potoka bi se zamogla porabiti le Kotnikove parketne fabrike voda, ki daje ob času najplitvejše vode 176 litrov in ki stoji na kvoti 291,49; poprej bi se pa morala pravica do vode kupiti za namakanje.

Površje te vode pa leži tako globoko, da ni mogoče vode speljati na višino rodovitne zemlje, če se tudi porabi neznatni pad  $\frac{1}{2000}$ ; zato se ta voda ne more rabiti za namakanje.

#### *II. Bistrica.*

Pri tem potoku je možno samo ono spodnjo vodo, ki teče po strugi št. 2 pod mehničnim K. Gallé-tovim mlinom na kvoti 290,30, porabiti za namakanje prihodnje spodnje zemlje, na kateri šota ne bo več ležala; pravice do vode ne bo treba v ta namen odkupiti.

Množina vode Bistrice, ki odteče v 1 sekundi, se je preračunila, in znaša:

a) pri Galle-tovi žagi . . . . .	161 litrov
b) pri Verbičevem mlinu . . . . .	1240 „
c) pri mehničnem Galletovem mlinu . . . . .	1293 „

tedaj bi se lahko porabilo za namakanje vode skupaj . . . . . 2694 litrov ali če se pad ne odkupi, samo (ad 3) . . . . . 1293 „

S tem bi se zamoglo namakati kacic 1293 hektarjev zemlje in lahko se naredé priprave za namakanje tega zemljišča, in sicer na desnem bregu Bistrice, ko se bode šota izkopala.